

facta, ut alienatio fieret in maritum: & cum in dubio versemur, æstimatioque ad alium finem possit deservire, sicut prænotatur num. 1. ex eo quod non fuit adhibita solemnitas, quæ jure desideratur ad emptionem bonorum immobilium minoris, præsumitur mens contrahentium non fuisse dotem æstimatam constituere, quæquam pretium rebus dotalibus designaretur: quæ conjectura sufficit, ut venditio excludatur. Ita asseritur supra, num. 8. Nec lex præsumit actum velitum, ubi alias legitime geri potest, l. Merito 51. Pro socio, l. Quoties 6. de reb. dub. observat cum aliis in specie Mascard. de probat. concl. 663. num. 10. Unde æstimatio creditur intervenisse, non ut faciat emptionem prohibitam, sed ad dignoscendum rerum valorem (quod sine solemnitate licet) juxta legem Si inter virum 22. C. de jur. dot. Cum ergo deficere consensus ad emptionem præsumatur, hic suppleri nequit per uxorem compentem, ut sibi pretium dissoluto consortio persolvatur.

60 Quoties autem constaret, æstimationem fuisse præctam ut emptio contraheretur, tunc quidem observabitur resolutio tradita num. 55, quod uxori probare incumbet, cum sit pro viro pensata præsumptio. At si hic rebus in dotem datis uteretur ut æstimatis, eas sine assensu conjugis alienans, ex modo utendi colligeretur emptionem celebrari contrahentibus placuisse; usus enim, & consuetudo ambiguos contractus interpretatur. August. Barbofa cum aliis in cap. Cum dilectus, n. 8. de consuetud.

Verf. Undecimò illud hoc.

61 Ut æstimatio producat emptionem dotalium rerum, fieri debet simul in ipsa constitutione dotis, seu traditione, aut paulò post; alioquin si ex intervallo fiat, matrimonio constante, non censetur dos æstimata, nec contracta venditio, quod obiter animadverti supra, n. 15. & ibi laudatis jungas Tusch. lit. E, concl. 672. num. 43. Greg. Lop. in l. 18. gloss. 2. tit. 11. p. 4. Trentac. variar. lib. 3. tit. de jur. dot. resol. 1. n. 19. Gratian. disceptat. cap. 38. num. 31. August. Barbofa in collect. l. Quoties, num. 3. C. de jur. dot. Idque ampliat ex mente D. Covar. hic, quæquam expressè conveniret, ut res ad emptionem æstimarentur. Azeved. in l. 35. n. 12. tit. 18. lib. 9. Recop. Quau-

do fiat ex intervallo, in judicis est arbitrio. Fontan. claus. 5. gloss. 8. part. 13. num. 37.

Verf. Duodecimò, ne quem.

Licet res æstimatæ præsentis non existant, facit tamen emptionem æstimatio. Menoch. lib. 3. pres. 74. num. 9. Trentacinq. num. 14. venditio enim vera contrahi potest, et si res quæ venditur, absit, l. 8. tit. 5. p. 5. ubi Greg. Lop. gloss. 2. & Hermol. in addit. num. 1. l. 1. C. de contr. empt. & ibi August. Barbofa collect. num. 1. Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 2. num. 8.

Ibi: Siquidem & in vera venditione.

Dominium non quæritur emptori rei emptæ, perfecto contractu, nisi traditio subsequatur, l. Clavibus 74. de contr. empt. l. Si pater 8. C. de action. empt. l. Qui tibi 6. C. de hered. vel act. vend. l. Servum emptor 27. C. de rei vendic. l. 46. tit. 28. p. 3. ex qua constat ad domini translocationem etiam pretium persolvendum, nisi aliàs sit venditori satisfactum per fidejussores, vel pignora, aut habita fides de pretio, l. Quod vendidi 19. l. Ut res 55. de contrahend. empt. §. Vendite, Inst. de emption. nec sat est venditori pretium tradi, nisi pecunia fiat accipientis, l. Ex empto 11. in fin. princip. de act. empt. Greg. Lop. in d. l. 46. gloss. 2. Mozz. de contract. tit. de emption. cap. de substans. empt. num. 8. Ant. Fab. in rati. ad d. l. Ex empto, ubi rationem reddit, cur venditor similiter non teneatur rem emptoris facere.

Ibi: Imò ipse cenfeo.

Res æstimatæ in dotem concessæ non transferuntur in viri dominium, nisi traditione interveniente, d. l. 46. Partit. Ant. Gom. in l. 50. Lauri, num. 42. Fontanell. de pact. nuptial. claus. 6. gloss. 1. p. 1. num. 2. Petr. Barbofa in l. De divisione, num. 1. verf. Inferitur etiam, solut. matrim.

SUMMARIUM.

1 Fiscus potest extorquere pecuniam per suum debitorem creditori posteriori solutam.

2 Amplia

- 2 Ampliatur, licet pecunia sit bona fide consumpta. Quid in aliis privilegiatis, num. 9.
- 3 Utrum hoc sit speciale in Fisco, vel commune cuilibet anteriori creditori.
- 4 Quid si pro debitore Fiscus alius solverit privato creditori posteriori, num. quid si fisco pecuniam sic solutam valeat avocare.
- 5 Quid si privatus posterior creditor rem quam a debitore Fiscus in solutum accepit, vendiderit, ipsaque apud emptorem perierit.
- 6 Ad interpretationem legis pecunia, C. de privil. Fiscus, triplex quæstio proponitur.
- 7 Utrum præstatum Fiscus privilegium competat aliis creditoribus privilegiatis, & num. 8. & 10.
- 11 An creditor omnis hypothecarius revocet solutionem pecunie factam posteriori. Affirmativa multisariam limitatur, num. 15.
- 12 Pecunia quando censetur bona fide consumpta, ut cesset solutionis revocatio, & num. 17.
- 14 Utrum inter chirographarios creditores avocatio pecunie solute concedatur ob privilegium, & n. 15.
- 16 Quæ de avocatione pecunie premituntur, absque distinctione procedunt, si ve posterior creditor sit ex causa onerosa, si ve lucrativa.
- 17 Creditor ex causa lucrativa cogitur restituere antiquiori pecuniam a communi debitore acceptam, quatenus ex illa locupletior reperitur.
- 18 Creditor posterior ex causa onerosa non astringitur ad restitutionem pecunie perceptæ a debitore, exigente anteriore creditore ex causa lucrativa.
- 19 Creditor, superato tertio possessore rei hypothecata, potest petere ut res distrabatur, ut ex pretio sibi satisfiat, & quomodo judex procedere debeat.
- 20 Revocatio solutionis ut fiat, nihil refert an pecuniam quæserit debitor quocunque tempore, ante, vel post primam obligationem.
- 21 Donatio omnium bonorum an subsistat jure communi, & regio nostro.
- 22 Donans omnia bona sua præsentia, & futura, constituens se pro donatario possidere, quæ postea ipse comparaverit, etiam quoad possessionem transfert in eum cui donavit.

- 23 Interpretatio legis finalis, §. Et si præfatam, verf. Sin verò hæredes, C. de jur. deliber. & n. seqq.
- 26 Utrum in foro conscientia peccent, & ad restitutionem teneatur creditor ac debitor, ubi solutio sit non servato juris ordine, ac prelatione, remissive.

CAPUT XXIX.

Fiscus potest avocare pecuniam per suum debitorem alii creditori posteriori solutam. Alfar. de offic. Fisc. gloss. 16. privil. 11. num. 153. Amat. quæst. forens. part. 2. resol. 51. num. 24. Gurtier. Practic. lib. 3. cap. 100. num. 2. Merlin. de pignori. lib. 4. quæst. 28. n. 23. Roderic. de ann. redditib. lib. 2. q. 19. n. 23. Marefcot. variar. lib. 2. cap. 36. num. 6. Flor. Diaz. variar. lib. 1. quæst. 6. n. 18. Gait. de credit. cap. 4. num. 1303. Fontanell. de pact. nuptial. claus. 5. gloss. 8. part. 7. num. 63. Peregrin. de jur. Fisc. lib. 6. cap. 6. n. 6. Petr. Barbofa in l. 1. part. 6. n. 23. ff. solut. matrim. Trentacinq. variar. lib. 1. tit. de jur. fisc. resol. 7. num. 1. Parlad. quotid. lib. 2. cap. fin. part. 5. §. 3. n. 45. Bolaños commerc. terrestr. lib. 2. cap. 15. num. 10. Limitatur si ad penam egerit. Gait. num. 1310.

Quod ita verum est, quamvis posterior creditor pecuniam, quam percepit, bona fide consumpserit, modò Fiscus ex bonis debitoris, quod sibi debetur, consequi non valeat, ut præfati observarunt: sed viâ ordinatiâ agendum tenet Parlador. num. 46. de quo tamen consulendus Alfar. supra, n. 55. cum seqq.

Hoc jus adimendi pecuniam posteriori creditori communiter inter fisci privilegia recensetur; sed non desunt qui inficiantur, opinati cuique anteriori creditori idem jure communi concessum. Petr. Barbofa num. 24. Merlin. ubi proximè, quod an verum, ex dicendis apparebit. Illud fisco competit adversus creditorem etiam ex causa onerosa, sicut inferius adnotabitur, nisi hic sit pariter privilegiatus, ut dos, quam eodem jure potiri receptum habebat, de quo paulò post Merlin. n. 35. Gasp. Thefaur. quæst. forens. lib. 2. q. 16. num. 6. Gurtier. n. 1. Gait. n. 1314.

Quæritur si quis pro amico, ne in vincula publica detruderetur, privato creditori pecuniam persolverit, num possit fisco vel alius privilegiatus posterior tempore, aut jure, eam revocare? Et negativam sententiam amplectendam

Hh 3 esse

esse placet, quia cum nunquam nummi fierent debitoris, in illis fiscalis hypotheca consistere nequivit: nec refert quod debitoris nomine traderentur, quia non ex hoc illius sunt, argumento legis *Singularia* 15. ibi: *Obligaris mihi, quanvis meos nummos non acceperis, ff. si cert. petat.* Ita tenent Thesaur. num. 5. licet Romæ aliter decisum fateatur Merlin. num. 28. Gait. latissimè ex n. 1330. qui plures distinguit casus.

Inde etiam similis casus venit decidendus, cum scilicet posteriori privato creditori res traditur in solutum à debitoris fisci, quam ille alienavit, ac deinceps penes tertium possessorem perit ipsa; tunc siquidem agere nequit ad pretium. Primum quoniam pecunia nunquam fuit debitoris. Secundum quia creditor commodum ex propria industria per negotiationem quaesivit; nam si non venderet, jacturam pateretur, nec fiscus utilitatem perciperet. Tertium, nam si iste teneretur fisco, esset debitor quantitatis respectu certæ speciei, quam tradens omnino liberatio contingeret: unde per rei interitum mansit ab obligatione solutus, sicut prænotatur supra, cap. proximo, n. 39.

Ad Num. 1.

6 Circa interpretationem legis *Pecunia* 5. C. de privileg. fisci. triplex à cunctis quaestio excitari solet. Prima, utrum alii creditores privilegiati, ut dos, eodem jure ac Fiscus uti valeant quoad pecuniam avocationem? Secunda, an eadem facultas avocandi tribuatur cuique hypothecatio anteriori creditori? Tertia, num inter creditores chirographarios privilegiato liceat à non privilegiato pecuniam solutam revocare? De quibus singulis differendum.

Verf. His etiam.

7 Quoad primum est omnium ferè communis resolutio, privilegium fisci doti, aliisque similiter privilegiatis competere. Merlin. num. 25. Petr. Barbosa num. 24. Trentacing. n. 16. Guttier. num. 1. Marefcot. num. 5. Fontanell. n. 64. Tusch. lit. C. concl. 1066. num. 4. Parlad. num. 46. Amat. num. 14. Cancr. variar. part. 2. cap. 6. num. 178. Gait. n. 1312. cum seqq. Quæ conclusio obtinebit etiam si anteriori creditori pecunia sit soluta;

nam creditor posterior, qui consensu ex privilegio præferetur, poterit pecuniam avocare, ac si penes debitorem peristeret; nihil enim interest an ex tempore, vel ex privilegio potior creditor jure habeatur. Præterea, ut pronuper de fisco prædixi, pecunia avocari potest à manibus creditoris ex causa onerosa. Sed de precedenti ampliacione alii cogitent, quam apud nullum invenni.

Verum Flores Diaz d. quæst. 6. num. 18. 8 profiteretur se opinionem hujusmodi pro dote, & similibus neutiquam in praxi admittendum contra pauperem, nec adversus divitem, qui ex solutione locupletior factus non reperitur, quæ D. Covar. autoritate tueri possunt, & æquitate. Et quoad divitem videtur juri consonum, ut si consisterit pecuniam amissam fuisse casu, veluti naufragio, incendio, aut latronum incurfu, avocationi nullus sit locus, tanquam si ita species periret: quod multò magis in egeno observandum, etiam in fisco.

Quæ de fisco tradidimus, etiam his privilegiatis conveniunt, qui eodem jure quoad avocationem pecuniae censentur.

Verf. Nihilominus vidi.

Granatense Prætorium juxta com-10 munem pronuntiavit, de qua supra, num. 7. et D. Covar. contra sentiat, quem sequitur practicus Bolaños *commerc. terrest. lib. 2. cap. 13. num. 10.* & admittit cum distinctione Flores Diaz laudatis num. 8. nec in puncto juris caret probabilitate, ex notatis per me *Variar. lib. 1. cap. 16. ex num. 11.* & per Guttier. alios pro hac sententia referentem d. quæst. 100. num. 7.

Ad Num. 2.

Accedit secunda quaestio satis discussa, utrum scilicet creditor hypothecarius anterior, omni privilegio carens, valeat avocare pecuniam posteriori solutam: de quo Amat. *quaest. forens. resol. 51. num. 8. 9. & 18.* Merlin. *de pignor. lib. 4. quæst. 28. num. 10. 15. & 21.* Trentacing. *variar. lib. 1. tit. de jur. fisci. resol. 7. num. 18.* Fontan. *de part. nuptial. claus. 5. gloss. 8. part. 6. num. 32.* Guttier. *Prætic. lib. 3. quæst. 100. ex num. 5.* Marefcot. *variar. lib. 2. cap. 36. à printip.* Flor. Diaz *Prætic. lib. 1. quæst. 6. num. 9. & 10.* Petr.

Petr. Barbosa in l. 1. part. 6. n. 24. ff. solut. matrim. Gasp. Thesaur. *quæst. forens. lib. 2. quæst. 16. num. 7.* Felician. *de censib. lib. 3. cap. 5. num. 17.* Valenzuel. *conf. 64.* Gait. *de credit. à num. 1299.* Ex quibus, & aliis penè innumeris, quos referunt, resolvendum quod prior creditor hypothecarius avocare pecuniam extantem apud posteriorem actione hypothecaria; sed si mala fide fuerit consumpta, conditione. Quoties verò pecuniam secundus creditor bona fide acceperit, ac consumpsit, tutus erit. Hæc in praxi recepta, & communiter sunt approbata ex æquitate potius, quam rigore, juxta quem etiam consumptam pecuniam bona fide, avocari per anteriorem creditorem posse tunc Fachin. *contro-versar. lib. 12. cap. 53.* Merlin. num. 16. Serach. *tract. de decoctiorib. part. ult. à num. 27.* Ursill. *ad Affliti. decis. 190. n. 5.* & alii apud Amat. n. 8. Videas infra, n. 27.

12 Quando pecunia extare censeatur, tradit fuscè Fontanell. d. gloss. 8. part. 7. à num. 4. & ex num. 21. quando bona, vel mala fide intelligatur consumpta, de quibus etiam Gait. num. 1317. cum seqq. Amat. num. 11. Onus probandi existentiam pecuniae penes creditorem, aut malam fidem, incumbit agenti seu lue intentionis fundamentum, l. Frustra 8. l. Actor 23. C. de probat. Gait. n. 1313.

13 Conclusio communis multipliciter venit declaranda. Primum, creditor primus non avocare pecuniam etiam extantem à secundo, cum ille sit ex privilegiatis, unde prior tempore cum expressa hypotheca, licet præferatur doti in concursu, nequit tamen solutionem mulieri factam revocare, quanvis existat apud creditricem. Merlin. num. 37. Thesaur. num. 21. Gait. num. 1369. Secundum, etsi creditor posterior pecuniam bona fide consumpsit, non excusabitur à restitutione per avocationem, si per vim à debitore illam extorsit. Tertium, idem juris erit, si peccentibus creditoribus, debitor per gratificationem alicui posteriori solverit, hic reddere antiquiori compelletur pecuniam etiam bona fide consumptam, si forte alios creditores ignoraret; alioqui ex mala fide teneretur. Quartum si quis decoctor solverit creditori secundo, primus conditione pecuniam etiam bona fide expensam obtinebit. Hæc observant Gait. ex num. 1324. Marefcot. d. cap. 36. num. 3. cum seqq. Amat. à num. 26. & alii ex jam laudatis.

Ibi: Habet locum in priore creditore.

14 Tertia hic attingitur quaestio de avocatione pecuniae solutæ inter personales creditores, in quibus tamen non tribuatur prælatio ex tempore, ex privilegio causæ competit. Et licet nonnulli sentiant, privilegiatum valere pecuniam avocare non privilegiato persolutam, ut Greg. Lop. in l. 11. gloss. 2. tit. 14. p. 5. Flor. Diaz num. 7. & Petr. Barbosa in d. l. 1. part. 6. n. 21. contrarium tamen communiter placet, sicut pluribus laudatis probant Gail. lib. 2. observat. 25. num. 15. Guttier. n. 3. Trentacing. *sup. lib. 3. tit. de solution. resol. 23. n. 11.* Sesse *decis. 206. n. 49.* Fontan. d. gloss. 8. part. 6. num. 28. Colta *de portio. rat. quæst. 74. num. 4.* Gait. d. cap. 4. num. 2048. Merlin. num. 34. Amat. num. 1. Nec mala fides nocet creditori, licet aliud sit in hypotheca. Flores Diaz num. 5. Molin. *de just. & jur. tract. 2. disp. 536. à num. 42.*

15 Sed si personalis creditor violenter exegerit, aut per gratificationem, tenebitur pecuniam ceteris communicare. Idem erit si à decoctore percipiat, vel in actione tributoria, quoties respectu alicujus negotiationis plures creditores existunt. Flores Diaz n. 4. & 5. Trentacing. ubi proximè.

Ad Num. 3.

16 Hucusque tradita de avocatione pecuniae per anteriores creditores, sunt sine distinctione accipienda, sive posterior, qui exegit, creditor sit ex causa onerosa, sive ex lucrativa. Guttier. num. 4. Fontanell. d. gloss. 8. part. 7. n. 65. Merlin. d. quæst. 28. num. 24. Trentac. *sup. lib. 1. tit. de jur. fisci. resol. 7. num. 8.* Caroc. *decis. 109. num. 45.* Petr. Barbosa *ubi proximè*, Gait. num. 1308. Quanvis alii non pauci inter causam utramque distinguant, ut videre licet apud Amat. d. resol. 51. num. 21. Vide inferius num. 18.

17 Animadvertere oportet, quod si secundus creditor ex causa lucrativa pecuniam bona fide percepit, ac consumpsit, nihilominus quantitatem reddere constringetur anteriori. Gait. num. 1371. Fontanell. cum multis part. 7. num. 54. Flor. Diaz. num. 12. Trentacing. lib. 3. tit. de solut. resol. 23. num. 7. quod verum est, si ex pecunia percepta creditor secundus locupletior factus reperia-

tar, ut advertit Gaitus. Si prior agat ex onerosa causa, vel lucrativa, non distinguatur.

- 18 Rursus si recentior creditor ex causa onerosa pecuniam à debitore recipiat, & ipsa apud illum extet, non avocabitur per antiquiorem ex causa lucrativa: tum propter summam æquitatis rationem, quæ in huiusmodi casu perpenditur: tum quia est communis opinio, quam habita disputatione, pro viribus tuctur cum plurimis Carleval. *de judic. disp. 30. per tot.* secundum quam creditor posterior ex causa onerosa præfertur anteriori ex lucrativa: eaque admittitur sententiâ, nulla de avocatione pecuniæ quæstio esse potest, cum ille tantum revocare solutionem permittatur, qui in concursu præferretur ei, cui solum est, ut patet ex præmissis. Et cum creditor agens posterior ex causa onerosa pecuniam sibi debitam ante priorem ex lucrativa percipiat, eam jure retinere permittitur, cum facilius recentio quam perfectio concedatur. *Per retentionem 4. C. de usur. Tusch. lit. 1. concl. 306. num. 2. Surd. de aliment. tit. 8. privil. 28. num. 3. Aug. Barbosa axiom. 9. n. 11.*

Verf. Caterum quando.

- 19 Creditor revocans hypothecaria, aut Salviano interdicto pignus à tertio possessore, poterit impetrare, ut res obligata distrahatur ad sui crediti satisfactionem, & ita iudex jubebit possessori intimari, ut intra præfinitum à se tempus pecuniam exhibeat debitam sub comminatione subhaftationis rei, quo elapso, illoque non offerente, præceptum exequitur, ac creditori ex pretio fit satis. Hæc eadem extant apud D. Covar. latè agentem *Variar. lib. 3. cap. 18. n. 4.* ubi & nos aliqua adjecimus. Confulas Gait. *de credit. cap. 4. ex num. 794.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 5. num. 8.* Bolaños *commerc. terrest. lib. 2. cap. 13. in fin.* Merlin. *de pignor. lib. 4. quæst. 96. num. 94. & lib. 5. quæst. 77. num. 11. & 12.* ubi hanc praxim in Curia Romana observari testatur: sed creditor probare debet, ut ad pignoris distractionem deveniatur, quòd ex illius fructibus intra decennium sibi plene satisfieri non potest. Molin. *de just. & jur. tract. 2. disp. 538. num. 14.*

Ad Num. 4.

Quoad revocationem solutionis factæ posteriori creditori nihil refert, an illum debitor acquisierit, postquam cum priore contraxit, vel antea. *Tren-tac. Variar. lib. 1. tit. de jur. ffe. resol. 7. in fin.* nam quicquid debitor acquirit post contractam generalem hypothecam, obligationi subicitur, cum illa nedum præsentia, sed etiam futura bona afficere non ambigatur. Merlin. *sup. lib. 1. quæst. 11. num. 14.* Greg. Lop. *in l. 5. gloss. 5. tit. 13. p. 5.* Fontanell. *de pact. nuptial. claus. 7. gloss. 2. part. 1. num. 43.* Gait. *sup. d. cap. 4. num. 58.* Mantie. *de tacit. convent. lib. 11. tit. 4.* Molin. *de just. & jur. tract. 2. disp. 528. num. 6.* Pacifico. *de Salvian. interd. inspect. 3. cap. 7. num. 3.* quod utique in tacita procedit hypotheca, sicut cætera bona, veniat in generali hypotheca, Merlin. *lib. 2. quæst. 48. num. 1.* ubi plures, ac ex aliis prænotavimus *Variar. lib. 2. cap. 5. num. 9.* creditor anterior jus hypothecæ acquirit in pecunia, quæ in dominium sui debitoris quovis tempore pervenerit, donec sibi non persolvitur.

Ibi: Cujus rei extat exemplum.

Donatio bonorum omnium præsentium, & futurorum regulariter nullo jure communi, aut Regio subsistit: & licet illo præsentium donatio permittatur, hoc tamen nostro prohibetur, *l. 8. tit. 10. lib. 5. Recopilat.* ubi Matienz, & Azeved. *Ant. Gom. in l. 69. Tauri,* & latissimè Hermos. *in l. 9. gloss. 1. tit. 5. p. 5.* ubi à num. 9. pluribus laudatis, casus recenset quibus ea donatio de jure sustinetur, de quo & nos in *addit. Variar. lib. 3. cap. 12.* Sed etiam valeat, donans omnia bona sua non intelligitur futura comprehendere, ut ex pluribus probat Menoch. *conf. 496. n. 115. verf. Respondetur primo.* Et generaliter in quacunque alienatione idem censet Tiraquel. *de jur. consuet. ampliat. 32. num. 19.*

Si quis omnia bona sua donaverit præsentia, & futura, jure permitte, constituens se pro donatario possidere, quicquid postea quæserit, transferet quoad possessionem in eum, cujus nomine possidet. Tiraquel. *d. ampliat. 32. per tot.* quem perlegere oportet; est enim res valde controversa, quam ipse sedulus examinat, ac enucleat.

Meminit

- 23 Meminit D. Covar. *sup. num. 1. verf. Hic etiam, legis finalis, §. Et si præfatam, verf. Sin vero heredes, C. de jur. deliber.* qua videtur probari, quod si prior creditor egerit contra posteriorem, qui debitam sibi pecuniam exegit, poterit eam etiam consumptam avocare, quod opponitur conclusioni traditæ *sup. n. 11.* cui noster Præses satisfaciens ait, procedere eam constitutionem in hærede, qui confecto inventario adivit, ac judiciali præcepto compulsus creditoribus solvit hæreditariis posterioribus à quibus anteriores supervenientes, si bona defuncti non sufficiant, pecuniam etiam consumptam conditione avocabunt. Huic interpretationi assentiuntur Guttier. *Prætic. lib. 3. quæst. 100. num. 14.* Fontan. *sup. claus. 5. gloss. 8. p. 7. num. 59.* Sed eam rejiciunt alias tradentes Flor. Diaz. *Variar. lib. 1. quæst. 6. num. 13. & 21.* Petr. Barbosa *in l. 1. part. 6. num. 24. ff. solut. matrim.*

- 24 Verum tanti Magistri veniâ, præfatus intellectus nimis restringit generalitatem decisionis, absque eo quod ex litera id colligi possit, atque ita indistinctè eam Interpretes accipiunt, sive coactus, sive ultro hæres persolverit. Gregor. Lop. *in l. 7. gloss. 9. tit. 6. p. 6.* Molin. *de just. & jur. tract. 2. disp. 216. num. 7.* & alii communiter. Ad hæc quoad pecuniæ avocationem nihil interest, quod debitor ex præcepto, vel ex voluntate persolvat, quod extra controversiam existit. Adde Flor. Diaz. *n. 16.* Gait. *sup. cap. 4. num. 1352.*

- 25 Unde cogitabam ego, Justiniani constitutionum specialia ratione niti, quia hæreditas solvendo non erat, & hæres beneficio inventarii se ab oneribus hæreditariis præservavit; tunc siquidem debitorem morientem decoxisse constat, ac per obitum quasi bonis cessisse intelligitur, ut per successorem suo ordine creditoribus satisfiat, sublata spe melioris fortunæ, cum mors omnia solvat. Hinc provenit, ut creditor anterior repetat pecuniam, vel consumptam, à posteriore, quoniam hoc regulare est in omni decoctore, qui inverso ordine æs alienum persolvit, sicut cum communi observavimus supra, *num. 13.* Et quamquam hæres, qui solvit, non sit decoctor, non pro se, sed pro defuncto satisfiat, ultra cujus hæreditatis vires non tenetur, cum per inventarium ab illa proprium patrimonium separaverit, nisi quid in distributione dolo commiserit, *D. de Faria Covar. Enucl.*

posteriores creditores anterioribus præferens; prout Greg. Lop. & Molin. advertunt ubi proxime.

Utrum in foro conscientie peccent, & ad restitutionem astringantur creditor, ac debitor, ubi in solutione prælationis ordo non servatur, docent Guttier. *sup. n. 16. verf. Quod si debitor,* Molin. *d. tract. 2. disp. 536. n. 46.* Flor. Diaz. *d. quæst. 6. §. 2. per tot.*

Pro complemento addere oportet ad præmissa *num. 11.* quod pecunia soluta posteriori creditori, consumpta censetur per commixtionem cum alia recipientis, ac proinde vix evenire poterit, ut prior creditor à posteriore avocer. Ita observat ex pluribus Fontanell. *d. claus. 5. gloss. 8. p. 7. num. 5. & 6.* & confusio pecuniæ ex receptione præsumitur, nisi separata appareat manifestè, ut in casu quem refert idem *part. 6. num. 37.* nam fuit inventa pecunia in sacco cum scheda, exprimente nomen ejus qui solverat. Quod ita verum est, ut si apud argentarium, seu banchum pecunia soluta deponatur, consumpta præsumi debeat, ut prior creditor excludatur, de quo latè disserit Fontanell. *part. 7. ex num. 6.*

SUMMARIUM.

- 1 Colono, sterilitate superveniente, remissionem pensionis integre, vel pro parte conceditur.
- 2 Utrum ex contrario angeatur pensio ob insolitam fructuum copiam.
- 3 Sterilitas minus anni cum fertilitate alterius compensatur.
- 4 Declaratur hoc.
- 5 Remissioni est locus, etsi fructus pereant jam collecti, antequam reponantur ubi servari solent.
- 6 Quanta sufficiat sterilitas, ut remittere pensionem dominus, qui locavit, teneatur, latè discutitur, & num. seqq.
- 8 Probata sterilitate, iudex arbitrabitur, an tota merces, vel quanta pars ejus remitti debeat.
- 13 In dubio mercedis remissio non facillè concedenda.
- 14 Expenditur lex 23 tit. 8. p. 5. ac intelligitur, & num. seqq.
- 18 Qua ex parte pensio minui debeat, de jure communi iudicis definitur arbitrio.
- 19 Inquiritur quanta debeat esse fructuum

mendum, cum deductis expensis; nihil ultra ex fructibus lucratur: de eamemorantur Menoch. num. 2. *vers. Quarta fuit*, Cevall. num. 1. Caroc. num. 17. Gregor. Lop. in d. l. 22. gloss. 9. Ant. Gom. d. cap. 3. num. 18. Mascard. n. 4. Ant. Fab. sup. & alii; quos recenset Barbosa in d. collect. num. 12. Quam opinionem impugnant post D. Covar. Menoch. Cevall. & Caroc. qui ait Bartolum sententiam mutavisse.

13 Hic animadvertendum, quod in dubiis non oportet iudicem facile remissionem mercedis concedere, sæpe enim evenit, ut sterilitas plus lucri agricolis conferat, quam ubertas, maxime non egenis, propter exorbitans pretium, quod penuria fructuum constituit, quæ colonis solet esse proficua potius, quam damnosa, ut aliud agens observat Molin. d. disp. 495. in fin. Hæc verum habent, si communis existat in regione fructuum egestas, propter quam pretium eorum apud omnes increvit; non autem si ex accidenti colonus pluit vendidit, fortè quia in tempus penuriae triticum, aut oleum servavit; hoc enim non ex qualitate, aut sterilitate fructuum, sed ex propria industria, & non absque periculo corruptionis quaesivit. Est tamen observandum, quod ubi nulla contingit sterilitas, pretii exiguitas non attenditur ad remissionem mercedis. Molin. num. 5. sicut nec augmentum, ut pensionis nomine plus debeat. Molin. num. 23. ad fin. & omnes communiter. Eadem iudicem inspicere convenit, cum de augenda mercede contenditur ob nimiam feracitatem, secundum prænotata num. 2. nam si ea sit in pecunia solvenda, & fructus ob copiam, sicut cætera omnia, vilescant ita, ut valde exiguo pretio distrahantur, aut vix emptorem inveniant, cum colonus ex ubertate nullum in re commodum sentiat, nisi quod ex consuetis fructibus perciperet, æquum non erit, ut amplior tribuat locatori mercedem: quæ omnia æquitati, ac bonæ fidei maxime congrua videntur. Adde Fab. in ration. l. Si merces, Vis major, ff. locat.

Ad Num. 2.

14 Pro interpretatione Constitutionis Regiæ in l. 23. tit. 6. part. 5. consulas Greg. Lop. ibi, Molin. d. disp. 495. num. 8. Cevall. comm. cont. com. q. 57. num. 6. Morl. Empor. Jur. tit. de locat. quæst. 1. num. 12.

vers. Neque obstat, Olan. antin. jur. lit. 8; num. 28. Joan. Carl. de expens. cap. 14. n. 9. Illa statuitur regula, ut si colonus nullos fructus perceperit, omnino à pensionis præstatione liberetur: quod si aliquos, sterilitate contingente, ipse eligat aut eos retinere, integra mercede exsoluta, aut deductis expensis, ipsos tradens locatori nihil pensionis nomine præstet.

Ex qua decisione duo inferuntur. 15 Primum, quod pensio pro rata deberi non potest. Secundum, quod si colonus ex fructibus nihil ultra expensas collegerit, ad nihil locatori tenetur, approbata opinione Bartoli, de qua supra, num. 14. Hæc accipias de sterilitate, ut supra, num. 1. in fin.

Vers. Ex qua palam probatur.

Regia lex sterilitatem supponit, quam 16 probari oportet, ut prænotatur supra, num. 8. aliis si colonus in damno versetur propter fructuum vile pretium, vel quia vinum acuit, aut frumentum curculionibus infectum est, non erit electio colono, cum non proveniat ex sterilitate, nec illis causis remissio mercedis concedatur. Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 3. n. 18. Molin. de just. & jur. tract. 2. disp. 495. num. 5. & 15. Caroc. de locat. tit. de remiss. merced. quæst. 8. n. 65. & alii ex jam laudatis; nam requiritur inconsumpta calamitas.

Desideratur etiam ad legis regiæ praxim, ne sterilitas culpa conductoris contingat, quo casu nullus est remissioni locus, cap. Propter sterilitatem 3. de locat. Molin. num. 13. Surd. decis. 37. à num. 3. Valasc. de jur. emphyteut. quæst. 27. num. 39. Aug. Barbosa collect. d. cap. Propter sterilitatem, num. 4. quod procedit etiam casu fortuitus culpa conductoris superveniat.

Ibi: Jure tamen communi.

Quomodo fiat computatio de jure 18 communi, cum merces est pro rata minuenda, tradit Menoch. de arbitr. casu 77. quod arbitrio judicantis decernendum verius videtur.

Vers. Illud enim verò est animadvertendum.

Quærit Gregor. Lop. in d. l. 23. gloss. 8. 19 quanta fructuum sterilitas desideretur, ut

ut colono electio competat. Et ultra dimidiam damnum requirit docet, veluti si ex fundo centum annua percipi soleant, & nec quinquaginta colligantur: quod probat de jure communi Bossius in praxi, tit. de remissione remed. conduct. num. 8. & est opinio recepta satis, de qua supra, num. 11.

20 Verumtamen ea resolutio, per quam lex nostra nimis restringitur, dubia redditur, quatenus colonus ab auxilio remissionis, seu electionis excludit, licet pro dimidia fructuum jacturam sustineat; nam hoc in contractu jura postulant damnum intolerabile, nec quantum definiunt, unde id iudicis arbitrio relinqui opus est, ut ex pluribus præmittitur supra, num. 7. quod ita coarctari non debet, ut non liceat æstimare intolerabile damnum, quod intra dimidiam contingit, maxime cum versetur in questione ex bono, & æquo decidenda; etenim si ex fundo, qui octoginta reddere solet, triginta novem consequatur, erit locus dictæ legis Regiæ dispositioni, ac remissioni, ut Greg. Lop. & communi placet: quod si quadraginta colonus perceperit, ei auxilium denegatur. Sed cur in tam exigua quantitate differentia adeo diversa juris dispositio? Nam si damnum intolerabile putatur, perceptis tantum triginta novem, non fiet tolerabile per unius fanecæ adjectionem. Hæc quidem æquitati minime conveniunt. Nec obstat lex 2. C. de resc. vendit. quæ ad nostram controversiam non pertinet, ut cum D. Covar. & aliis adnotabitur inferius, num. seq. nam etsi ex illa rectè deducatur ad remissionem pensionis requiritur damnum intolerabile, quod ultra dimidiam sentitur, quando quidem sufficit ad contractus rescissionem; non inferitur, quod in omni materia intra dimidiam læsio ita sit tolerabilis, ut refarciri non debeat; hoc etenim specialiter definitum est ob publicam utilitatem commercii, ac frequentiam ejusmodi contractus, nè iudicibus pro arbitrio ad distractionem procedere liceret: at in re de qua agitur, nihil certum cautum haberetur, sed verbis generalibus lex postulat, ut damnum intolerabile colonus patiat: nec sunt ligatæ manus iudicum, sicut in venditionis contractu, in quo iniquitati paritur ob majus malum, scilicet litium, vitandum, de quo dixi Variar. lib. 2. cap. 3. num. 13. Ex quibus deducitur, ut

si iudici damnum intolerabile videatur etiam intra dimidiam, quod colonus propter sterilitatem est passus, illi electionem juxta legem Regiam tribuere possit, ac debeat. Sic Fab. cum Castrensi in ration. ad l. Si merces, §. Vis major, ff. locat.

Vers. Hoc ipsum constat.

Remedium legis 2. C. de resc. vendit. 21 non competit colono agenti ad remissionem pensionis ob sterilitatem. Pinell. in d. l. 2. part. 1. cap. 3. n. 33. Molin. supra, num. 6. Valasc. num. 24. Morl. d. quæst. 1. num. 12. *vers. Neque obstat.*

Vers. Sed colonus is.

Colonus qui utitur beneficio electionis ex dicta lege 23. Partit. debet præmonere locatorem, ut adfuit fructuum collectioni; sed licet id omiserit, non excluditur à legis auxilio, modò constet de perceptorum fructuum ac expensarum quantitate. Molin. num. 8. qui in Lusitania de consuetudine servari testatur num. 11.

Vers. Vidi tamen.

In Granatensi Prætorio à forma legis 23 Regiæ recessum esse, testis est noster Præses propter probationum ambiguitatem, justumque per superiores iudices pro arbitrio pensionem pro parte remitti. Referunt Molin. num. 9. Morl. & Valasc. ubi proxime: at Molina latè disserens, eam praxim damnat acriter.

Vers. His tamen omnibus.

Omittendum non est, quod ubi culpa etiam levissima coloni casui fortuito præstitit occasionem, ex quo sterilitas provenit, electio, vel remissio penitus denegabitur. Morl. ex n. 13. Vide Molin. num. 13. Præterea si calamitates, ex quibus subsequitur sterilitas, in regione frequentes non sint, colonus à pensionem non excusatur, l. Ex conducto 16. §. 1. *vers. Sed etsi tabes*, ff. locat. l. 22. tit. 8. p. 5. ubi Greg. Lop. gloss. 3. Pinell. sup. n. 30. Valasc. num. 34. Caroc. d. g. 8. num. 1. Morl. num. 20. *vers. Secundo limitari*, Castill. controvers. lib. 3. cap. 3. num. 24. Mantie. de sacit. convent. lib. 5. tit. 8. num. 6. quidquid senserit Molin. d. disp. 495. num. 12. si conductor casibus 22
Ii 3 fortui

fortuitis renunciaverit. Vide Molin. num. 19. Boffium sup. num. 56. cum seqq. Morl. d.g.t. à num. 19.

25 Alia plura missa facimus, quæ diffusè traduntur per Caroc. de locat. tit. de remiss. merced. quæst. 8. Tusch. lit. C. concl. 615. Molin. de just. & jur. tract. 2. disp. 495. Boffium Practic. tit. de remission. merced. conduct. Amaya observat. lib. 3. cap. 3. Pinell. in l. 2. part. 1. cap. 3. C. de resc. vendit. Valasc. de jure emphyteut. g. 27. Brit. in cap. Propter sterilitatem, de locat. Mantio. de tacit. convent. lib. 5. tit. 8. Aug. Barbof. collect. d. cap. Propter sterilitatem, & collect. l. Licet, C. de locat. qui plures cumulavit.

Ad Num. 3.

26 Quando usus rei locatæ absque culpa conductoris impeditur, pensio locatori non debetur, atque ideo inquilinus si justo metu belli, pestis, aut cujusque similis calamitatis domum habitare non possit, eam deferere ante tempus præfinitum locationis, soluta pro rata pensione, permittitur. Molin. sup. disp. 493. num. 1. Valasc. quæst. 22. à num. 6. Mozzius de contractib. tract. de locat. tit. quib. mod. finit. locat. num. 3. Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 3. num. 3. Osuald. ad Donell. lib. 13. cap. 8. n. 3. Morla d. tit. de locat. quæst. 1. n. 8. Cancr. variar. part. 3. cap. 6. num. 85. Caroc. sup. num. 80. Boffium num. 42. Sufficitque metus non vanus, licet bellum non subsequatur. Molin. Caroc. & alii.

27 Licet autem inquilinus à domo recedat, peste, aut bello persistente remissio pro parte pensionis fieri debet, si illam conduxisset, ut tabernam meritoriam haberet, & forenses præ timore ad oppidum non accederent. Osuald. ubi proximè, Cancr. num. 92. Menoch. de arbitrar. casu 440. num. 1. Idem juris erit, cum inquilinus propter periculum, & adversitatem migrat in locum tutum, bonis domi relictis, clavibusque retentis. Cancr. num. 99. contra Caroc. d. quæst. 8. n. 14. & 81.

28 Sed si locationis tempore inquilinus non ignorabat bellum, pestem, vel aliud malum imminens, non licebit illi recedere, nisi integrè pensione persoluta. Cancr. num. 91. Valasc. num. 18. Boffius n. 84. Molin. ubi proximè, ubi limitat si bellum, aut pestis post conductionem præter spem nimium exarserit.

Ibi: Ita ut cessante peste non teneatur.

Si causa migrandi extinguitur, inquilinus adimplere debet contractum, pro residuo locationis tempore pensionem exsolvens. Cancr. num. 97. Valasc. num. 6. Molin. num. 2. qui limitat quando res non est integra, veluti si aliò transmigravit, ibi permanens, aut ædem aliam conduxit, cujus locatio nondum est finita. Idem erit ex parte locatoris, ut stare contractum teneatur, nisi domum derelictam jam alii locasset, cui convenit communis sententia docens, inquilinum expulsum ob supervenientem domini necessitatem, hac cessante, audiendum ut ædi restituatur, donec tempus contractus impleatur. Gregor. Lop. in l. 6. gloss. 6. tit. 8. part. 5. Molin. disp. 499. num. 11. Tiraquell. tract. causa cessante, lit. E, num. 103. Vela dissert. 20. num. 45. Brit. ubi sup. Quod ut in casu proximo limitandum videtur, cum scilicet res integra non est.

Verf. Imò excepta causa.

Certi juris est, domino ædis, qui eam locavit, permitti ante tempus conventionis præscriptum inquilinum ejicere, si ipsi casus post contractum accidit, ex quo conductæ egeat æde, l. 6. tit. 8. p. 5. l. 1. Ede 3. C. de locat. & pluribus egi variar. lib. 2. cap. 15. à num. 60. Unde ob vim correlativorum idem dicendum videbatur de inquilino, si aliqua causa superveniat, propter quam habitatione uti non possit, ut ei liceat à domo recedere, non soluta mercede, veluti cum in alium locum necessariò transmigraturus est, ut nuptias contrahat, munusve egregium adipiscatur, qua propter ampla indigeat domo: & ita tenet alios referens Caroc. tract. de locat. tit. de remiss. merced. At aliud hic per D. Covar. docetur, cui adjungendi Molin. disp. 493. n. 5. Brit. in d. cap. Propter sterilitatem, §. ult. num. 8. Aug. Barbofa collect. dict. l. Ede, num. 17. ac prædiximus d. cap. 15. num. 65.

Verf. His verò adjiciam.

Hæc annotant Molin. d. disp. 493. n. 1. in fin. Valasc. de jure emphyteut. g. 22. num. 6.

An dominus famulum ejicere, aut famulus

famulus dominium deferere permittatur ex supervenienti causa ante tempus, de quo convenit, disputat Sylva de famulor. quæst. 65. per tot. & num. 14. cum seqq. negativam sustinet, quam ex æquitate limitat, si dominus, aut famulus incommodum ex recessu non pateretur.

SUMMARIUM.

- 1 Judices ecclesiastici, & laici intra limites propria jurisdictionis se continere debent.
- 2 Num exemptio clericorum sit de jure divino, aut positivo, & num. 3.
- 4 Quoad causas spirituales est juris divini.
- 5 Quoad temporales à jure ecclesiastico proveniunt.
- 6 Princeps secularis potest coercere clericos in republica delinquentes, si per ecclesiasticam potestatem pramonitum non cobiberentur.
- 7 Clerici apud infideles habitantes, eorum temporali potestati omnino subiciuntur.
- 8 Pontifices jure poterunt eximere clericos à jurisdictione Christianorum Principum.
- 9 Princeps secularis non valet quicquam statuere adversus clericorum immunitatem.
- 10 Utrum Pontifici sit liberum clericos submittere temporali jurisdictioni Principum.
- 11 Quid de Prælati aliis.
- 12 Posset Pontifex abrogare constitutionem capituli si quis suadente, 17. q. 4.
- 13 Abrogatio legis justa, licet iniqua sit, subditis ab ejus observatione liberat.
- 14 Licet clericorum exemptio à jure divino procederet, Pontifex tamen posset in casu speciali laico in clericos jurisdictionem concedere.
- 15 Pontifici non est permessa derogatio, aut dispensatio juris divini, sed licet illud interpretari: & quid de Principe seculari.
- 16 Consuetudo jure sustinebitur, quæ clericis nonnullis in causis jurisdictioni laicæ potestatis subsint: non tamen in omnibus generaliter.
- 17 Si clericorum immunitas foret de jure divino, an omnibus competeret.
- 18 Clerici etiam prima tonsura sunt jure Pontificio liberi à laicorum jurisdictione in omnibus causis regulariter.
- 19 Conjugati solum in criminalibus fori gaudent privilegio.

20 Qua desiderantur hodie ex Tridentino, ut clericus in minoribus possit fori privilegio, & de jure nostro regio quid statutum pro ejus observatione.

21 Clericus non servans requisita per Tridentinum, nullo clericali gaudeat privilegio, nisi solum Canonis.

22 Facilius derogatur exemptioni clericorum in minoribus, quam eorum qui sunt in Sacris.

23 An prima tonsura sit Ordo, remissivè.

24 Pontifex jure potuit restringere exemptionem clericorum in minoribus.

25 Clericus in minoribus non servans quæ sacra Tridentina Synodus præcipit, fori privilegio privatur ipso jure.

26 Clericus non observans formam Concilii, in utroque foro puniri poterit.

27 Clericus cum unica & virgine contrahens matrimonium, fori privilegio in criminalibus utitur.

28 Desideratur, ut talis clericus honestis vestibus indutus incedat, & quæ censentur honestæ.

29 Limitatur hoc.

30 An clericus si ense accinctus reperiat, privilegio fori juvetur.

31 Conjugati clerici an continentur lege regæ, quæ cavetur ut clericis in minoribus quoad vestes ut Presbyteri se gerere debeant.

32 Quoties ambigitur an clericus vestes honestas deferat, ad Judicem Ecclesiasticum spectat cognitio.

33 Clericus conjugatus ut fori privilegium obtineat, probare debet, continuo vestes, & Tonsuram statui conformes detulisse.

34 Clericus binas contrahens nuptias, aut duccens ab alio corruptam, non gaudet privilegio fori.

35 Clericus per matrimonium etiam non consummatum omnibus status privilegiis eximitur, excepto fori, & Canonis. Utrum uxor, & filii clericorum eodem gaudeant privilegio, ibid.

36 Quid de vidua Clerici.

37 Virginitas in feminis ut qualitas naturalis præsumitur.

38 Quas vestes gerere debeant Clerici, remissivè.

39 Utrum consuetudine introduci possit, ut clericus in minoribus non servans Concilii dispositionem, fori privilegio juvetur.

40 Clericus in minoribus, si vestes, & tonsuram, quas dereliquit, assumpserit, status recuperabit privilegia.

41 Ut clericus in minoribus gaudeat fori privilegio.

privilegio, semestri ante delictum con-
tinuè debet in Vestibus & Tonsura ince-
dere.

- 42 Clericus qui semel cum virgine contra-
xit, ac Tonsuram, ac Vestes deposuit,
si eas soluto matrimonio iterum deferat,
cunctis clericibus privilegiis restituere
scur: secus est in bigamo.
- 43 Clericus conjugatus negotiator suo fori
privilegio non carebit.
- 44 Clerici negotiatio prohibetur, & quan-
do clericus negotiator reputetur.
- 45 Clerici conjugati, sicut laici tributa ex-
solvent, onera publica subeunt, & alia
supportant.
- 46 Clerici in minoribus, & prima Tonsura,
omnibus clericatus privilegiis honoran-
tur, & ante Concilium illis potiebantur,
est vestes, & tonsuram non deferrent,
nisi pramoniti eas gestare negligenter.
- 47 Exemptio clericorum à gabelis, & con-
tributionibus, quas laici solvere tenen-
tur, de jure divino non est, & consue-
tudo quod ecclesiastici eadem præsent,
damnanda non est, accedente Pontificis
assensu.
- 48 Adducitur lex 2. tit. 4. lib. 1. Recop.
qua cavetur, ut clerici qui in Sacris
non sunt, nec beneficium obtinent ec-
clesiasticum, quasi laici contribuant, &
onera sustineant.

CAPUT XXXI.

1 SACRIS Pontificum decretis, necron
temporalium Principum constitu-
tionibus inter duplex regiminis Bra-
chium concursus discretio frequentissime
commendatur, caveturque ut utriusque
fori iudices terminos propriæ jurisdic-
tionis agnoscant, ab extraneæ usurpa-
tione abstinentes: quod quantum in-
ter sit ad publicam tranquillitatem, non
latet; nam sicut quoties luminare ma-
jus cum minore confundi per eclipsim
contingit, orbis terrarum patitur: si-
milli modo ubi ecclesiastica, & laica po-
testas (quæ illis comparantur, cap. Soli-
te 6. §. Præterea, de major. & obed.)
falsè missa in alienam messem, perpe-
ram committeretur, Respublica perniciem
perturbationis experitur, de quo sunt
jura in cap. Novit 13. de judic. cap. 2. de
for. comp. Trident. sess. 25. cap. 10. de re-
format. authent. Statuimus, C. de Episc. &
Cleric. l. 56. & 57. tit. 6. p. 1. l. 4. & 5. tit. 3.
lib. 1. l. 3. & 4. tit. 1. lib. 4. Recop. præter
alia, quæ D. Covar. memoratur infra,
sub. num. 3.

Ad Num. 1.

Utrum Clerici immunitatem, ac 2
exemptionem à secularibus Potestatibus
de jure divino, aut positivo obti-
nerint, acriter controversatur, estque
pro utraque sententia communis opi-
nio, ut refert Cevall. com. cont. com-
mun. quæst. 550. de qua quæstione omni-
nò videndi in primis Pat. Suar. de de-
fens. fid. lib. 4. cap. 8. & 9. Bobad. Polit.
lib. 2. cap. 18. ex num. 16. Cened. Canonig.
lib. 1. quæst. 4. Morl. Empor. Jur. tit. 2. q. 12.
Molin. de just. & jur. tract. 2. disp. 31.
Joan. Garf. de nobilit. gloss. 9. à princip.
Mart. de jurisdict. part. 1. cap. 6. Anatal.
Germou de Sacror. immunit. lib. 3. §. 22.
August. Barbosa de jur. ecclesiastic. lib. 1.
cap. 39. §. 2. à princip. & in collect. cap. Ec-
clesia S. Maria, num. 19. de constit. & cap.
Si Imperator, 96. dist. apud quos pluri-
mi. Ex quibus apparet, frequentius in
eam sententiam Interpretès consentire,
ut exemptio Clericorum à jure divino
procedat, etsi contraria etiam sit com-
munis, satque probabilis, ut fateretur
Barbosa d. §. 2. num. 5. pro qua nonnul-
los infra laudabimus. Aliqui pro earum
concordia ad distinctionem confugiunt,
in quibus Præsul noster, prout ex dicen-
dis apparebit. Adde Carlev. de judic. lib. 1.
disp. 2. à num. 395. Pontifex est jure divi-
no exemptus ab omni humana potestate,
Carlev. ex aliis n. 400.

Ad Num. 2.

Istum Gratiani errorem notat Aug.
Barbosa collect. cap. Futuram, 12. quæst. 1.
de quo etiam D. Covar. Variar. lib. 4. cap.
16. n. 8. vers. Caterum apud, ubi & nos ad-
jecimus aliqua.

Ibi: Præsertim quod Nicænum
Concilium.

De ea Synodo egimus cum D. Covar.
d. lib. 4. cap. 15. sub num. 1.

Vers. Contraria opinio.

Privilegium fori, quod Clericis com-
petit, ne jurisdictioni temporali sub-
dantur, à jure positivo ecclesiastico ori-
ginem ducere, cum D. Covar. tenent
Molin. sup. num. 2. & 6. Cevall. d. g. 550.
Morl. num. 6. Paz in Praxi, tom. 2. præ-
lud. 2. num. 2. Efcob. de ratiocin. cap. 7.
num. 33.

num. 33. Mexia in pragmat. tax. pan.
concl. 5. num. 55. Menchac. illustr. cap. 12.
num. 8. Joan. Garf. sup. num. 27. vers. Re-
tenta, Bobad. num. 35. Valac. conf. 100.
num. 8. Trullench. in Decalog. lib. 7. c. 12.
dub. 5. num. 10. & non pauci, quos refe-
runt Cevall. Morl. & Aug. Barbosa d.
§. 2. num. 1. Oppositam tamen pro viri-
bus tuerentur Pat. Suar. & Marta ubi sup.
Barbosa d. §. 2. à num. 5. Vide Scacc. de ju-
dic. lib. 1. cap. 11. à n. 44.

Vers. Prima conclusio

4 Clerici quoad causas spirituales, &
ecclesiasticas jure divino sunt exempti
ab omni laica jurisdictione. Salgad. de
Reg. protecl. part. 1. cap. 1. pres. 3. n. 127.
Molin. num. 2. Morl. num. 7. Bobad. n. 32.
Joan. Garf. num. 23. Barb. ubi proximè, n. 6.
Carlev. sup. num. 397. ubi plures. Et alii,
quos congerit idem Barbosa in d. cap. 3.
Imperator, num. 5. De quibus causis nec
incidenter iudex laicus valet cognosce-
re Bobad. cum aliis d. cap. 18. num. 34.

Vers. Secunda conclusio.

5 Clericus in temporalibus non est
exemptus à seculari potestate jure Di-
vino, sed Pontificio; illi tamen valdè
consentaneum censetur, ut nec in cau-
sis profanis, seu temporalibus cleri-
ci per laicos queant judicari. Molin.
de just. & jur. tract. 2. disp. 31. num. 7.
Barbosa de jur. eccles. lib. 1. cap. 39. §. 2.
num. 7. Morla d. tit. 2. quæst. 12. n. 11. Joan.
Garf. de Nobil. gloss. 9. ex n. 16. Et quod
juri divino conforme apparet, de illo
esse dicitur, Mart. de jurisdict. part. 1.
cap. 6. n. 15. sed non propriè, ut ait Pat.
Suar. d. lib. 4. cap. 9. n. 19. Et pro conclusio-
ne præcipua vide laudatos sup. n. 3. &
Carlev. ubi proximè.

6 Observat Molina num. 10. ex Victo-
ria, & Soto, quod si exemptio Cleri-
corum coheret in communitatis exi-
tium, & Reipublicæ detrimentum, &
Summus Pontifex exoratur criminosos
ecclesiasticos cohibere negligere, lice-
bit Principi temporali suos tueri subditos
adversus illos, privilegio exemptionis
non obstantem.

7 Præterea Clerici commorantes in
regnis Infidelium, Principum potestati
in causis civilibus, ac criminalibus sub-
jiciuntur; imò & in foro interno justa
tributa, ut alii solvere tenentur. Molin.
num. 12. Suar. d. lib. 4. cap. 8. num. 2. Al-
D. de Faria Covar. Eneucl.

bert. Pighius lib. 7. de Ecclesiast. Hierarch.
cap. 7. Vide Suar. cap. 11. num. 16.

Ad Num. 3.

Jure potuerunt Summi Ecclesiæ Præ-
sules exinere Clericos à jurisdictione
temporalium Principum Christianorum
absque ipsorum assensu. Molin. d. disp. 31.
num. 9. Barbosa sup. §. 2. num. 7. Morl. num.
9. Bobad. d. cap. 18. n. 33. Suar. sup. cap. 8. num.
5. & latè disputans cap. 3. & 11. per tot. Car-
lev. d. disp. 2. n. 397.

Ad Num. 4.

Princeps Secularis quidquam non 9
poterit statuere in derogationem exem-
ptionis Clericorum, & si quas leges ita
concliderit, viribus non subsistent. Suar.
de defens. fid. lib. 4. cap. 30. num. 6. Morla
sup. n. 10. Mart. de jurisdict. part. 1. cap. 34.
ex n. 31. Menchac. de success. creat. §. 12.
lim. 17. in fin. Bobad. cum pluribus dict.
cap. 18. n. 245. Trullench. ubi sup. Sanch.
Conf. Moral. lib. 2. cap. 4. dub. 49. num. 4.
quod ampliatur etsi privilegium à Princi-
pe seculari fuisset concessum. Suar. cum
aliis num. 7.

Vers. Primum etenim.

Summus Pontifex nequit in univer- 10
sum, & generaliter Clericos jurisdic-
tionem seculari submittere, quoad perso-
nas omnes, vel causas; non tamen pro-
hibetur fori exemptionem coarctare re-
spectu alicujus specialis causarum ge-
neris, aut personæ Ecclesiasticæ, per-
mittens seu jubens, ut de illis laicus
iudex cognoscat. Suar. sup. cap. 9. num. 25.
& cap. 30. num. 18. & 20. Salgad. n. 131.
Tiraq. de retract. lignag. §. 4. gloss. 1. n. 16.
Bobad. Polit. lib. 2. cap. 18. num. 45. Mart.
de jurisdict. part. 4. cap. 64. num. 4. & 18.
Argel. de legit. contrad. quæst. 3. num. 185.
Scaccia de judic. lib. 11. cap. 11. num. 92.
Farin. in praxi, quæst. 18. num. 4. Decian.
tract. crimin. tom. 1. lib. 4. cap. 9. num. 66.
Parlad. different. 9. §. 1. num. 31. Scaccia de
judic. part. 1. cap. 11. num. 43. vers. Hoc ta-
men, Azcved. in l. 1. num. 2. tit. 4. lib. 1. Re-
cop. Carol. de Grass. de effectib. cleric. ef-
fect. 1. num. 14. Paz in praxi, tom. 2. præ-
lud. 2. num. 2. Quod verum est adhuc in
causis merè spiritualibus, omnemque
jurisdictionem exercere laicus potest
ex delegatione Pontificis, velut excom-
municationis sententiam ferre, à cen-
K k furis